

(‘God aptit!’) lämnat spår i hörselminnet. Det gamla och det nya grekiska ordet för ‘aptit’ var och är *órexis*. Men strängt taget är det kanske inte aptiten vår term främst handlar om, snarare en *mani* (‘galenskap’), för en viss typ av mat, för dess nytthet. Vad bör detta kallas? Några ord som dyker upp just nu i mitt termcentrum är *ortomani*, *sitomani* eller *trofomani*. Det allmänna grekiska ordet för ‘mat’ är *sitos*, det ingår i t ex *parasit*, ‘den som intar sin föda bredvid’, dvs ‘snyltgäst’. *Sitomani* uttrycker alltså någon sorts maniskt förhållande till födan. I *trofomani* är ‘föda’ utbytt mot ‘näring’, på grekiska *trofe*. Termen borde strängt taget omfatta tre begrepp: galenskapen, maten och »riktigheten«. I de båda sista kom nyttheten bort. Och i *ortomani* kommer istället maten bort. Kanske i alla fall det redan lanserade *ortorexi* är bäst om vi nu skall ha en term för matfixeringen. Smaka på ordet! God aptit! Och kom med synpunkter!

Kommentar

II Om Bratmans artikel publicerades 1997 och termen *ortorexi* dyker upp först i detta millennium förefaller det knappast som om begreppet skulle göra en kometkarriär i terminologivärlden. Hans Nymans underbara och så kunniga inlägg är stimulerande att läsa, men jag uppfattar det så att språkproblemet är intressantare än frågan i sig själv. Merparten av citaten kring *ortorexi*begreppet förefaller cirkulera med utgångspunkt från samma källa.

Typiskt för amerikansk inställning till kost, motion och livsstilsfrågor har ju varit detaljfokuseringen, med kort halveringstid för intresset. Ett tag var sockret boven (»the white villain«), sen blev salt farligare än droger, »red meat« närmast döden i grytan (intressant Bibelcitat för övrigt!) och kolesterol ett av djävulen påfunnet gift. Men uthålligheten var begränsad och snart är allt vid det gamla vanliga, medel-BMI tickar oförändrat upp, ytterligare 1 procent av amerikanerna överskrider fetmagränsen 30 kg/m² per år och alla risker är glömda. Min gissning är att *ortorexin* förblir en smal nisch för ett fåtal besatta. Bortsett från den lingvistiska yra termen må provocera misstänker jag att behovet av termen i framtida medicin är så begränsat att termen bara har akademiskt intresse. Därmed menas ofta inget intresse alls.

Stephan Rössner
professor, överviktsenheten,
Huddinge Universitetssjukhus

Kringelkrokar kring forskning

II Jag är lite förvånad över att prepositionen »kring« används när man talar eller skriver om forskning, t ex »psykologen arbetade med forskning kring alkohol«. Varför jag tycker det är konstigt är för att är det någonting jag uppfattar som fokuserat, »pang på rödbetan« med syfte att undvika störande kringfaktorer, så är det forskning ...

Prepositionen »kring« efter forskning förutsätter att man uttalar sig otydligt. Det blir konstigare med »kring« ju tydligare man blir.

Exempel: Psykologen arbetade med forskning kring alkohol. Psykologen arbetade med forskning kring effekter av högt alkoholintag hos medelålders män.

Andra exempel: Hortonomen arbetade med forskning kring växtdelar. Ortopeden vigde sitt liv åt forskning kring skelettet (i mjukdelarna då?).

Vilken/vilka prepositioner är »rätt« att använda efter »forskning« och »forskning«?

Ylva Gefvert

språktintresserad dietist, Skövde

Kommentar

II I en enskild undersökning är det viktigt att man tydligt och klart formulerar vad man vill undersöka, och hur, precis som Ylva Gefvert menar. I det sammanhanget brukar ordet »forskning« dock inte användas så ofta. Men när man t ex vill tala om en viss persons samlade forskning inom ett visst område kan »kring« eller »om« eller »inom« passa bra. Också prepositionen »i« är användbar. Nationalencyklopedins ordbok föreslår just »i« eller »kring« eller »om« efter ordet »forskning«. Till exempel bör man kunna säga: »Psykologen forskade kring alkohol« eller »Psykologens forskning i alkoholens verkningar«. Även »på« används ofta: »Forskning på embryonala stamceller«. Då syftar man kanske mer konkret på vad forskaren ägnar sig åt. Den formen har möjligen blivit vanligare på senare år.

Jarl Holmén

Magnetrontgen en styggelse

II Stöter vid två tillfällen på det vederstyggliga uttrycket »magnetrontgen« i Läkartidningen 1–2/2002, dels i den medicinska kommentaren »Många etiska dilemman i allmänläkarens möte med patienten ...« (sidorna 18-20), dels i artikeln »Allmänläkare utfrågade om etik ...« (sidorna 21-4).

Magnetisk resonanstomografi har inget med röntgen att göra, vilket är ett utomordentligt elementärt påpekande. Att uttrycket förekommer i hälsospalter i »tantpressen« må vara hänt, men varför förekommer nu denna nonsenssterm i Läkartidningen? Korrekturläser man slarvigt, eller har man gett upp i brist på kort bra term? Det får nämligen medges att när det gäller själva apparaten har uttrycket »magnetkamera«, som är en bra term, etablerat sig, medan benämningen av själva undersökningen inte funnit en lika lyckad term. »Magnetkameraundersökning« är korrekt men klumpigt, »MR-undersökning« något kryptiskt osv. Frågan om lämplig term får gärna gå vidare till den som känner sig skickad. Fortsättningsvis hoppas jag få slippa se uttrycket »magnetrontgen« i Läkartidningen. Skälet är inte enbart en fråga om språklig stringens, utan även en fråga om vad slags fysikalisk påverkan patienten tror sig vara utsatt för. Röntgenstrålar skall som bekant hanteras med sparsamhet, och man skall inte ge folk intrycket att man utsätter dem för dylika, när man inte gör det.

Lars Wester

radiolog, Högländssjukhuset, Eksjö

Kommentar

II Vi är helt överens. Ordet »magnetrontgen« bör utmönstras. I just de ovan beskrivna artiklarna ligger ansvaret dock hos dem som lade upp undersökningen, i vilken fyra grupper av allmänläkare skulle ställas inför två olika patientfall. Den ena patienten påstås ringa och vilja ha remiss för magnetrontgen och en stund senare insistera på magnetrontgen. När studien publicerades i Läkartidningen var det för sent att göra något åt detta olämpliga ordval.

Annars brukar vi använda termerna »magnetisk resonanstomografi«, »magnettomografi« eller »magnetkamera(undersökning)«. »Magnetkamera« passar kanske bäst när man talar med patienten.

Jarl Holmén